

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԵՆՏՐՈՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
ԿԱՐԵՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆ ՀԱՏՈՒԿ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՐ ԳԱՍԸՆԹԱՅՈՒՄ

Մույն հոդվածն անդրադառնում է դասավանդման ժամանակակից մոտեցումներից մեկի՝ ուսանողակենտրոն ուսուցման առանձնահատկություններին: Կարևորվում են դրա հիմնական դրույթները, մասնավորապես օտար լեզուն հատուկ նպատակների համար դասավանդելիս: Շնորհիվ ուսանողակենտրոն ուսուցման ստեղծվում է այնպիսի միջավայր, որի արդյունքում ուսանողները զարգացնում են իրենց ոչ միայն հաղորդակցական հմտություններն, այլ նաև քննադատական մտածելակերպի, բանակցելու, ինչպես նաև որոշումներ կայացնելու կարողությունները:

Բանալի բառեր. ուսանողակենտրոն ուսուցում, դասախոսակենտրոն ուսուցում, օտար լեզուն հատուկ նպատակների համար, ուսումնական գործընթաց, դասավանդման ժամանակակից մեթոդներ, նորարարական մոտեցում

Թևակոխումը նոր դարաշրջան անհրաժեշտություն առաջացրեց լրջորեն վերանայել և վերարժևորել կրթական ողջ համակարգը: Կրթական բարեփոխումներ իրականացվում են համակարգի գրեթե բոլոր շերտերում՝ կիրառելով նորարարական մոտեցումներ, ինչպես նաև նորովի մեկնաբանելով ավանդական մեթոդները:

Վերջին տարիներին շատ է խոսվում ուսանողակենտրոն ուսուցման մասին: Նախկինում կիրառվող դասախոսակենտրոն ուսուցումն աստիճանաբար իր տեղն է զիջում ուսանողակենտրոն մոտեցմանը:

Համաձայն դասախոսակենտրոն ուսուցման՝ դասախոսն ունի գիտելիքի փոխանցման ձևն ընտրելու բավարար ինքնուրույնություն և ազատություն՝ որպես հիմնական միջոց կիրառելով դասախոսության դասական մոդելը. դասախոսը մտնում է լսարան, կարդում դասախոսություն, տալիս հանձնարարություններ, որոնց կատարման ընթացքը ստուգվում է սեմինար-պարասպարսի մոդելների ժամանակ, իսկ գիտելիքի հիմնական ստուգումը՝ բանավոր քննության արդյունքում: Ի տարբերություն դասախոսակենտրոն ուսուցման՝ ուսանողակենտրոն կրթության դեպքում ուսանողն ակտիվ մասնակցություն է ցուցաբերում ուսումնական գործընթացի և՛ ձևավորման, և՛ իրականացման հարցերում:

«Ուսանողակենտրոն ուսուցում» եզրը մասնագիտական գրականություն է մուտք գործել XX դարի սկզբներին, երբ Միացյալ Նահանգներում, ինչպես նաև Եվրոպայի մի շարք երկրներում սկսեցին կիրառել այն՝ տարբերակելու

դասավանդման ավանդական և ժամանակակից, նորարարական մոտեցումները: Այն վերաբերում է մի շարք կրթական ծրագրերի, մոտեցումների, ռազմավարությունների մշակմանն ու կիրառմանը, որոնց նպատակն է անդրադառնալ առանձին ուսանողների և նրանց խմբերի ուսումնական կարիքներին, հետաքրքրություններին, ձգտումներին /The Glossary of Education Reform/: Այն ի հայտ եկավ ի պատասխան կրթական որոշումների, որոնք լիովին և հանգամանորեն չէին արտացոլում սովորողների կարիքները և անտեսում էին մեթոդները, որոնց կիրառումը հեշտացնում էր ուսումնական գործընթացը: Եզրը բազմիցս լուսաբանվել և մեկնաբանվել է Ջոն Դյուիի, Ժան Պիաժեի, Լև Վիգոտսկու աշխատություններում: Ուսանողակենտրոն ուսուցման ջատագովները ցանկանում էին մարտահրավեր նետել լայն տարածում գտած, բայց ժամանակի փորձությանը չդիմացած դասավանդման մեթոդներին: Նրանք գտնում էին, որ կրթությունը պետք է ծառայի մեկ գլխավոր նպատակի՝ այն է, բարելավել և հեշտացնել ուսումնական գործընթացը: Իսկ այն ռազմավարությունները, որոնք չէին բավարարում վերը նշված պահանջը, ժամանակի ընթացքում արժեզրկվում էին:

Ըստ ուսանողակենտրոն ուսուցման կանոնների՝ դասախոսը դասընթացի ժամանակ պետք է լինի ուղղորդողի դերում, ինչն էլ պահանջում է, որ նա լինի հմուտ, բանիմաց, դասընթացը կառավարի այնպես, որ մի կողմից ուսանողը լինի հիմնական դերակատար, իսկ մյուս կողմից կարողանա ճշգրիտ իրականացնել իր գործառույթները: Այս կարգի մոտեցումը պահանջում է ավելի մեծ պատրաստվածություն, քան ուղղակի դասախոսություն կարդալն է, քանի որ դասընթացն իրականացնելու համար բավարար չէ ուսանողին միայն նյութի բովանդակությունը մատչելի ներկայացնելը: Հարկ է, որ դասախոսը կիրառի տարբեր մեթոդներ, պատրաստի այնպիսի աշխատանքային նյութ, որի կիրառման շնորհիվ ուսանողը կամա, թե ակամա դառնա ուսումնական գործընթացի ակտիվ մասնակից: Արդի պայմաններում դասախոսների առջև դրված են նոր մարտահրավերներ՝ ուսանողներին տալ ոչ միայն անհրաժեշտ գիտելիքներ, այլև ուսուցանել հմտություններ և կարողություններ՝ ինքնուրույն մտավոր աշխատանքներ իրականացնելու համար: Դասախոսը՝ որպես ուսումնական գործընթացի կազմակերպիչ, պետք է ապահովի ուսման բարձր որակ, ինչն էլ կհանգեցնի կոնկրետ իրավիճակներում անհատի կոնկրետ խնդիրներ լուծելու կարողությունների և հմտությունների ձեռքբերմանը:

Դասախոսակենտրոն ուսուցումից ուսանողակենտրոն ուսուցման անցման գործընթացը ենթադրում է, որ դասընթացը կառուցվի այնպես, որ ուսանողը հայտնվի դրա կենտրոնում, ձգտի ինքնուրույն ձեռք բերել իրեն հետաքրքրող հարցերի պատասխանները, սովորի օգտվել նյութին առնչվող գրականությունից, կարողանա գտնել և մշակել իրեն անհրաժեշտ տեղեկություններ՝ հասնելով ակնկալվող վերջնարդյունքների /Lynch, 2010/: Ուսուցման գործընթացը կազմակերպվում է այնպես, որ խնդիրների լուծման բացահայտմանը մասնակցեն բոլոր ուսանողներն առանց բացառության: Համատեղ աշխատանքը նշանակում է, որ նրանցից յուրաքանչյուրն իր

ուրույն ներդրումն է ունենում առաջադրված խնդրի լուծման գործում: Դասախոսը ստանձնում է նոր դեր. նա ուղղորդում է՝ աշխատելով հնարավորինս քիչ միջամտել ճանաչողական գործընթացին: Նրա նոր գործառույթներն են.

1. բացատրել աշխատանքի նպատակը,
2. ուսանողներին բաժանել խմբերի,
3. խմբերին տալ հանձնարարություններ,
4. վերահսկել խմբերի աշխատանքը,
5. երբեմն մասնակցել խմբերի աշխատանքներին՝ չպարտադրելով իր սեփական դիրքորոշումը,
6. խմբերի կատարած աշխատանքի վերաբերյալ կատարել դիտողություններ, տալ եզրահանգումներ:

Ուսանողակենտրոն ուսուցումը կարևորվում է օտար լեզվի դասընթացը կազմակերպելիս, հատկապես այն հատուկ նպատակների համար դասավանդելիս: Ուսանողակենտրոն ուսուցման վերը նշված բոլոր դրույթները լիովին կիրառելի են օտար լեզվի դասաժամին: Ծառայելով երկակի նպատակի՝ օտար լեզուն հատուկ նպատակների համար դասընթացը ենթադրում է.

1. օտար լեզվով հաղորդակցում,
2. օտար լեզվով մասնագիտական զանազան խնդիրների լուծում:

Դասընթացի ծրագիրը մշակելիս՝ դասավանդողները պետք է հաշվի առնեն այն հանգամանքը, որ այսօր ուսանողներն օտար լեզվի դասընթացից ակնկալում են ոչ միայն հաղորդակցական հմտությունների, այլ նաև իրենց հետագա մասնագիտությանն առնչվող որոշ կարողությունների ուսուցանում: Մասնավորապես կարևորվում է քննադատական մտածելակերպ, բանակցել, ինչպես նաև որոշումներ կայացնել ուսուցանելը: Ստեղծելով միջավայր, որտեղ ուսանողները կարող են զարգացնել վերը նշված իրենց կարողությունները՝ դասախոսները կիրառում են օտար լեզվի դասավանդման ուսանողակենտրոն մոտեցում: Շատ կարևոր է, որ դասավանդման նյութերի ընտրության ժամանակ արվեն հետևյալ հարցադրումները.

1. արդյո՞ք բոլոր ուսանողներն են ընդգրկված,
2. արդյո՞ք նրանք ունեն ընտրելու հնարավորություն,
3. օգտագործում են արդյո՞ք նրանք լեզուն որպես հաղորդակցման միջոց,
4. արդյո՞ք առաջադրանքները պարունակում են ցանկացած պատասխաններ ակնկալող հարցեր:

Բավարարելով վերը նշված պայմանները՝ ուսումնական նյութը նպատում է ուսանողների հաղորդակցական հմտությունների, քննադատական մտածելակերպի ձևավորմանն ու զարգացմանը:

Այսպիսով, ուսանողակենտրոն լսարանում դասախոսները կենտրոնացնում են իրենց ուշադրությունն ուսանողների վրա, խրախուսում նրանց ստեղծագործելու, խնդիրներ լուծելու, որոշումներ կայացնելու, և այլ կարողությունները /Wright, 2011/:

Ինչևէ, որքան էլ քննադատաբար մոտենանք դասավանդման դասա-
խոսակենտրոն մոտեցմանը, չենք կարող ամբողջովին հերքել դրա դրական
կողմերը, օրինակ՝ դասախոսը վերահսկում է լսարանը, որտեղ տիրում է կարգ
ու կանոն, ի տարբերություն ուսանողակենտրոն լսարանի, որը ենթադրում է
ավելի աշխույժ մթնոլորտ. ուսանողներն ընդգրկված են ակտիվ բանա-
վեճերում, երբեմն նրանք մոռանում են, որ աղմուկը կարող է խանգարել իրենց
ընկերներին: Ինչպես Գեվիդ Նունանն է նշում. «ցանկացած փոփոխություն
մախատեսելիս՝ մեր նպատակն է ոչ թե դեն նետել հին գործելակերպը, այլ
համադրել այն նորի հետ» /Nunan, 2013: 65/:

Վերջաբանի փոխարեն ստորև ներկայացնում ենք մի քանի խորհուրդ
լսարանն ավելի ուսանողակենտրոն դարձնելու համար: Կարելի է.

1. ուսանողներին բաժանել 3-4 հոգանոց խմբերի այնպես, որ բոլորը
հնարավորություն ունենան մասնակցելու հանձնարարությունների
կատարմանը,
2. տալ հանձնարարություն և հնարավորինս քիչ միջամտել՝ ստանձնելով
ուղղորդողի դեր,
3. ստեղծել այնպիսի միջավայր, որտեղ ուսանողներն ազատ կլինեն
իրենց տեսակետներն արտահայտելու այս կամ այն հարցի շուրջ,
4. ապահովել հետադարձ կապ, անդրադառնալ ուսանողների ձեռքբե-
րումներին և բացթողումներին:

Այսպիսով, ուսանողակենտրոն ուսուցումը լայն հնարավորություններ է
ընձեռում զարգացնելու ուսանողների հաղորդակցական հմտությունները,
ստեղծարար և քննադատական մտածելակերպը, ինչն էլ անչափ կարևոր է
օտար լեզուն հատուկ նպատակների համար դասավանդելիս:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология. Москва: Изд. Педаго-
гика-Пресс, 1996.
2. Lynch D.H. Student-Centered Learning: The Approach that Better Benefits
Students. Virginia, 2010.
3. Nunan D. Learner-Centered English Language Education. New York and
London: Routhledge, 2013.
4. Wright GB. Student-Centered Learning in Higher Education // *International
Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, №. 23(3), 2011.
5. The Glossary of Education Reform, [www.edglossary.org/student-centered-
learning](http://www.edglossary.org/student-centered-learning)
6. Bean J.C. Engaging Ideas: The Professor's Guide to Integrated Writing,
Critical Thinking and Active Learning in the Classroom. Jossey-Bass, San
Francisco, 2011.
7. Blumberg P. Developing Learner-Centered Teaching: A Practical Guide for
Faculty. Jossey-Bass, San Francisco, 2009.

8. Doyle T. *Learner-Centered Teaching: Putting the Research on Learning into Practice*. Stylus Publishing, Sterling, Virginia, 2011.
9. McCombs B.L., Miller L. *Learner-Centered Classroom Practices and Assessments: Maximizing Student Motivation, Learning and Achievement*. SAGE Publications, Los Angeles, 2007.
10. Weimer M. *Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice*. Jossey-Bass, San Francisco, 2002.

С. ЧАЛАБЯН, Л. КАЗАРЯН – *О важности личностно-ориентированного обучения иностранному языку для специальных целей.* – В данной статье рассматриваются особенности одного из современных методов преподавания – личностно-ориентированного обучения, подчеркивается его важность в преподавании иностранного языка. Благодаря этому подходу формируется учебная среда, в которой развиваются коммуникативные компетенции, аналитическое мышление и такие качества личности будущих специалистов, как культура общения, умение работать в сотрудничестве, готовность к дальнейшему самообразованию в профессиональной деятельности с помощью иностранного языка.

Ключевые слова: личностно-ориентированное обучение, иностранный язык для специальных целей, традиционное обучение, учебный процесс, современные методы преподавания, инновационный подход

S. CHALABYAN, L. GHAZARYAN – *The Importance of Learner-Centered Approach to Teaching Foreign Languages for Specific Purposes.* – The aim of the present paper is to discuss the peculiarities of learner-centered approach as a modern and innovative approach to teaching. The importance of embracing it when teaching foreign languages cannot be overestimated. Thanks to the application of the approach students co-operate with one another and get involved in the learning process developing their communicative competence, analytical thinking, as well as decision-making and negotiation skills.

Key words: learner-centered teaching, instructor-centered teaching, foreign languages for specific purposes, teaching process, modern methods of teaching, innovative approach